

Структура системи управління підвищенням рівня економічної безпеки підприємства

(Представлено: д.е.н., проф. Нижник В.М.)

Невід'ємною складовою трансформації економічних відносин в Україні є розробка нових методів управління щодо виходу вітчизняних підприємств легкої промисловості на світовий ринок. На сучасному етапі розвитку євроінтеграції вони не повинні суперечити завданням економічних перетворень в країні. Удосконалення якісного рівня управління діяльністю підприємства потребує негайного дослідження і аналізу комплексу питань, які пов'язані з специфікою підвищення рівня його економічної безпеки, що передбачає необхідність розробки функціональної комплексної системи управління підвищенням рівня економічної безпеки підприємства з метою збільшення прибутку за рахунок наявних переваг в умовах сучасної конкуренції. Така система повинна забезпечувати аналіз і узгодження різного роду чинників, що мають суттєвий вплив на економічну безпеку підприємства, а також регламентувати розробку, реалізацію, аналіз та оцінку якості прийнятих управлінських рішень щодо управління підвищенням рівня економічної безпеки підприємства.

Ключові слова: економічна безпека; керована система; ефективність; дієвість; система управління.

Актуальність теми. Управління підвищенням рівня економічної безпеки підприємства забезпечує результативність та ефективність діяльності підприємства в цілому у поточному періоді та в майбутньому. Саме тому ефективне управління здійснюється лише за умов формування його системи, що призначена для вирішення основних завдань управління. Одною із основних умов забезпечення існування підприємства у ринковій економіці є формування системи управління підвищенням рівня економічної безпеки, яку потрібно розглядати як сукупність взаємозв'язаних елементів. Дослідження теорії здійснення економічної безпеки підприємства та практики функціонування вітчизняних підприємств довели, що проблема розробки дієвої системи управління підвищенням рівня економічної безпеки підприємства актуальна і досі, так як вимагає глибокого аналізу, удосконалення та запровадження накопиченого досвіду в умовах сучасних економічних перетворень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, на які спирається автор. Питанням розробки та функціонування системи управління підвищення рівня економічної безпеки присвячують праці вітчизняні та іноземні науковці, зокрема: Г.В. Атаманчук [1], М.П. Денисенко [2], О.О. Бондаренко [3], С.М. Марущак [4], Н.Б. Проценко [5], О.С. Щекевич [6], В.М. Марченко [7], В.М. Нижник [8], О.І. Судакова [9], П.Т. Колісніченко [10] та інші.

Метою статті є розгляд системи управління підвищення рівня економічної безпеки підприємства в сучасних умовах господарювання.

Викладення основного матеріалу. Концентрація проблем розвитку підприємства на забезпеченні його життєдіяльності, ефективному функціонуванні та розвитку спонукає науковців та практиків до розробки і удосконалення сутності, структури та моделі системи управління підвищення рівня економічної безпеки підприємства.

Система управління – це сукупність та логічний взаємозв'язок засобів, методів, способів та важелів управління, за допомогою яких керівники підприємства досягають реалізації цілей власного існування та розвитку в межах своїх потреб та інтересів.

Управління економічною безпекою підприємства є сукупністю взаємозалежних елементів, що забезпечують розробку і прийняття оптимальних управлінських рішень щодо його формування та використання.

Система управління економічною безпекою підприємства легкої промисловості у своїй структурній будові об'єднує керуючу та керовану системи економічної безпеки. Об'єктом управління, тобто керованою системою, в такій системі виступає економічна безпека підприємства, а суб'єктом (керуючою системою) – служба економічної безпеки підприємства та за наявності її підрозділи.

Проблема формування ефективної та дієвої системи управління постійно залишається актуальною через її здатність до старіння, а, у той же час, вирішення будь-яких проблем через використання стихійних систем призводить до руйнівних наслідків як для великих, так і малих підприємств.

Економічна безпека підприємства є обов'язковою передумовою оптимального становлення і функціонування підприємства.

Основним процесом, який лежить в основі управлінської діяльності підприємства, є процес вироблення та реалізації регулюючих, організуючих та координуючих впливів на всі сфери його діяльності [1, с.116].

Реалізація ефективної стратегії досягнення конкурентних переваг підприємства потребує застосування сучасної системи розвитку управління підприємством, яка здатна забезпечити інтеграцію функціональних сфер діяльності підприємства на зовнішній ринок. Для врахування впливу взаємодії внутрішнього і зовнішнього середовища для підприємства на результати його діяльності потрібен аналіз факторів, що визначають умови створення та підтримки рівня економічної безпеки підприємства. Найбільш вагомими факторами є недосконала законодавча база, економічні конфлікти та корпоративний шантаж. Зовнішні фактори, що формують конкурентні переваги підприємства є носіями систем різного рівня. Так, у свою чергу, економічне середовище проявляється через підприємства-конкуренти на міжгалузевому та світовому ринках. Дані фактори можуть переходити з одного ієрархічного рівня на інший, знаходитися одночасно на двох рівнях та здійснювати вплив між собою [2, с. 40].

Основою системи управління підвищенням рівня економічної безпеки підприємства є внутрішнє середовище підприємства, яке виступає потенціалом, який підприємство використовує для створення збереження та розвитку своїх конкурентних переваг. Параметри внутрішнього середовища підприємства, тобто цілі, структура, технології, завдання, кадри тощо, не можливо розглядати окремо один від одного, оскільки зміни кожного з них впливають на всі інші параметри. Внутрішнє середовище підприємства є сферою, що найбільш активно регулюється та контролюється підприємством, тому управління цими факторами є найбільш важливими щодо забезпечення підвищення рівня економічної безпеки підприємства [3, с. 46]. При управлінні економічною безпекою підприємства необхідно прагнути як до економії ресурсів, які спрямовані на розвиток системи економічної безпеки, так і до максимізації прибутків та результатів діяльності. На цій основі запропоновано модель системи управління підвищенням рівня економічної безпеки підприємства (рис. 1).

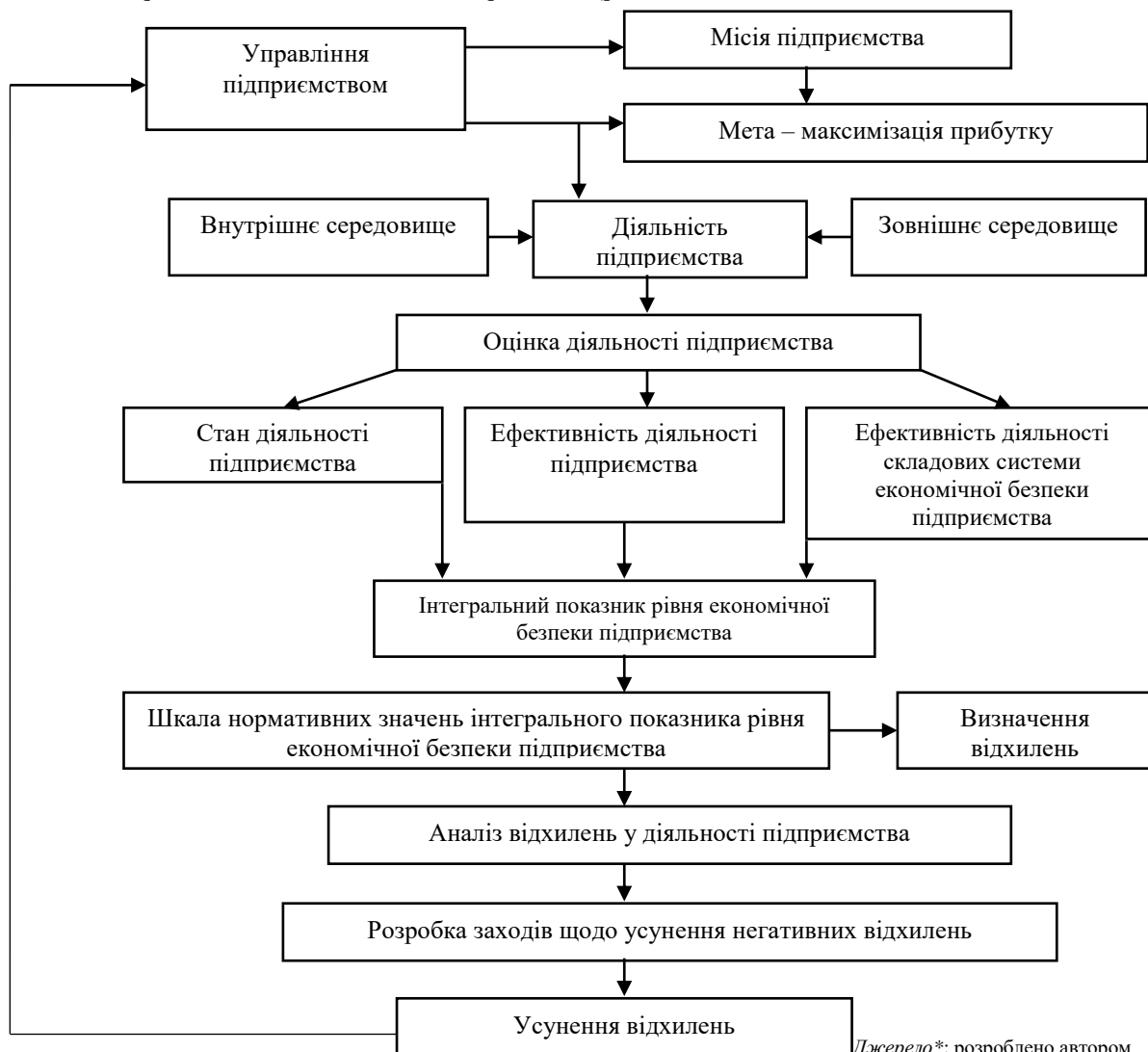

Рис. 1. Функціональна модель системи управління підвищенням рівня економічної безпеки підприємства *Джерело**: розроблено автором

Зміст ефективного функціонування запропонованої системи підвищення рівня економічної безпеки підприємства, порядок її розробки та перманентного регулювання полягають у практичній діяльності підприємства з метою отримання максимального прибутку.

Використання критеріальних ознак та відповідних їм напрямків дозволить забезпечити ефективне управління економічною безпекою як комплексом управлінських заходів.

Проведення регулярної діагностики економічної безпеки підприємства, яка виступає одним із основних інструментів в системі управління, сприяє підвищенню ефективності функціонування підприємства [4, с. 117].

Таким чином, систему управління підвищенням рівня економічної безпеки підприємства ми уявляємо як послідовну систему економічної безпеки, яка обумовлена сукупністю взаємозалежних елементів, які визначають сутність та динаміку процесів щодо визначених параметрів ефективності досягнення конкурентних переваг у сучасних умовах ринку.

Структура системи управління та період її дії залежить від поставленої підприємством мети та основних завдань для нього з досягнення запланованих результатів. Необхідність в реалізації створеної системи зникає саме тоді, коли реальний розвиток підприємства досягає бажаних результатів.

Завдання системи управління підвищення рівня економічної безпеки підприємства визначаються шляхом ефективного використання наявного потенціалу узгодженим із чинниками зовнішнього середовища.

Головним завданням економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності має бути створення відповідних належних умов, не лише для успішного функціонування підприємства сьогодні, але й для його ефективного розвитку в майбутньому [5, с. 182].

Таким чином, система управління підвищенням рівня економічної безпеки підприємства повинна спрямовувати свою дію на результативне використання організаційних заходів управління аналітичною, соціальною, виробничою та збутовою діяльністю.

У силу того, як у процесі формування системи проявляються конкретні альтернативи, приховані можливості можуть поставити під сумнів обґрунтованість первісних напрямів захоплення зовнішнього ринку. Тому успішне використання системи неможливе без зворотного зв'язку, що дає їй можливість адаптуватися до мінливості умов господарювання на ринку.

Система управління підвищенням рівня економічної безпеки підприємства сучасного підприємства є динамічною та чутливою до подразників системою, що засновується на відповідному підґрунті. Підґрунтям для даної системи є база діючих в Україні законів, система нормативно-правових актів та сукупність органів, що виконують функції створення, реалізації та контролю виконання нормативно-правових актів, без правильного використання яких система не здатна ефективно функціонувати [6, с. 185].

Отже, подолання проблем, які постають перед підприємством на шляху до підвищення рівня економічної безпеки вимагає створення системи забезпечення економічної безпеки національних підприємств, яка б вирішувала наступні завдання:

- розвиток превентивного підходу (тобто пріоритетність розробки шляхів уникнення можливих загроз та мінімізація негативних впливів);
- підвищення ролі та частки інформаційно-аналітичної діяльності в роботі служби безпеки підприємства (дане завдання обумовлюється неймовірним темпом зростання значення інформації як фактора виробництва);
- одночасне забезпечення прозорості й конфіденційності інформації щодо діяльності підприємства;
- розвиток взаємозв'язку економічної безпеки підприємства з національною економічною безпекою.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, проведене дослідження дозволяє стверджувати, що за сучасних умов розвитку та функціонування підприємства, система управління економічною безпекою підприємства розглядається як особливий різновид та відносно самостійна підсистема управління підприємством. Дана система повинна спрямовувати свою дію на результативне використання організаційних заходів управління виробничою, збутовою, аналітичною та соціальною діяльністю підприємства. Створення ефективної системи підвищенням рівня економічної безпеки з кожним роком стає більш об'єктивною необхідністю, оскільки за сучасних економічних умов на ринку перемагає той, хто своєчасно оцінює ситуацію, так як результати діагностики дають можливість підприємству вчасно реагувати на події шляхом редагування сформованої системи підвищенням рівня економічної безпеки підприємства. Запропонована система управління підвищенням рівня економічної безпеки підприємства є послідовною системою, яка обумовлена сукупністю взаємопов'язаних елементів, що визначають суть процесів щодо визначених параметрів ефективності досягнення конкурентних переваг у сучасних умовах ринку.

Список використаної літератури:

1. Атаманчук Г.В. Теория государственного управления: учебник / Г.В. Атаманчук. – 4-е изд., стер. – М. : Омега-Л, 2014. – 526 с.
2. Денисенко М.П. Зарубіжний досвід регулювання економічної безпеки / М.П. Денисенко, П.Т. Колісниченко // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 6. – С. 15–19.
3. Бондаренко О.О. Комплексна оцінка фінансово-економічної безпеки: теоретичний та практичний аспекти / О.О. Бондаренко, Б.В. Левицький // Ефективна економіка. – 2015. – № 12. – С. 45–50.
4. Марущак С.М. Проблеми застосування існуючих методик оцінки економічної безпеки діяльності підприємств / С.М. Марущак // Наукові праці. Серія : Економіка. – Том 145. – 2010. – Вип. 132. – С. 115–119.
5. Проценко Н.Б. Методологічні аспекти обґрунтування ресурсів для створення резервів підвищення рівня економічної безпеки підприємств / Н.Б. Проценко // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2016. – № 4 (78). – С. 185–191.
6. Щекович О.С. Методологічні підходи до оцінки та прогнозування економічної безпеки суб'єктів господарювання на галузевому, міжгалузевому та регіональному рівнях / О.С. Щекович, М.Г. Афанасьєва // Економічний аналіз : збірник наукових праць. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2013. – Том 14. – № 1. – С. 184–193.
7. Марченко В.М. Економічна безпека підприємства за етапами життєвого циклу / В.М. Марченко, В.М. Євдокименко // Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». – 2016. – № 13. – С. 235–241.
8. Нижник В.М. Підвищення конкурентного потенціалу та економічної безпеки промислових підприємств за умов розвитку глобалізаційних процесів : монографія / В.М. Нижник. – Хмельницький : ХНУ, 2013. – 525 с.
9. Судакова О.І. Механізм формування економічної безпеки підприємства / О.І. Судакова // Економіка будівництва і міського господарства. – Мажівка : Донбаська нац. акад. будівництва і міського господарства, 2007. – Т. 3. – № 4. – С. 189–196.
10. Колісниченко П.Т. Науково-методичні підходи до оцінки рівня економічної безпеки підприємства / П.Т. Колісниченко // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 16. – С. 38–44.

References:

1. Atamanchuk, G.V. (2014), *Teoryja gosudarstvennogo upravlenija*, 4th ster., Omega-L, M., 526 p.
2. Denysenko, M.P. and Kolisnichenko, P.T. (2017), «Zarubizhnyj dosvid reguljuvannja ekonomichnoi' bezpeky», *Investyicii': praktyka ta dosvid*, No. 6, Pp. 15–19.
3. Bondarenko, O.O. and Levyc'kyj, B.V. (2015), «Kompleksna ocinka finansovo-ekonomichnoi' bezpeky: teoretychnyj ta praktychnyj aspekt», *Efektivna ekonomika*, No. 12, Pp. 45–50.
4. Marushhak, S.M. (2010), «Problemy zastosuvannja isnujujuchykh metodyk ocinky ekonomichnoi' bezpeky dijalnosti pidpryjemstv», *Naukovi praci, Serija Ekonomika*, Vol. 145, Iss. 132, Pp. 115–119.
5. Procenko, N.B. (2016), «Metodologichni aspekty obgruntuvannja resursiv dlja stvorennya rezerviv pidvyshhennja rivnja ekonomichnoi' bezpeky pidpryjemstv», *Visnyk Zhytomyr'skogo derzhavnogo tehnologichnogo universytetu*, No. 4 (78), Pp. 185–191.
6. Shhekovych, O.S. and Afanas'jeva, M.G. (2013), «Metodologichni pidhody do ocinky ta prognozuvannja ekonomichnoi' bezpeky sub'jektiv gospodarjuvannja na galuzevomu, mizhgaluzevomu ta regional'nomu rivnjah», *Ekonomichnyj analiz, zbirnyk naukovykh prac'*, Vydavnycho-poligrafichnyj centr Ternopil'skogo nacional'nogo ekonomichnogo universytetu «Ekonomichna dumka», Ternopil', Vol. 14, No. 1, Pp. 184–193.
7. Marchenko, V.M. and Jevdokymenko, V.M. (2016), «Ekonomichna bezpeka pidpryjemstva za etapamy zhytteevogo cyklu», *Ekonomichnyj visnyk Nacional'nogo tehnichnogo universytetu Ukrainy «Kyi'vs'kyj politehnicnyj instytut*», No. 13, Pp. 235–241.
8. Nyzhnyk, V.M. (2013), *Pidvyshhennja konkurentnogo potencialu ta ekonomichnoi' bezpeky promyslovykh pidpryjemstv za umov rozvytku globalizacijnykh procesiv*, monografija, HNU, Hmel'nyc'kyj, 525 p.
9. Sudakova, O.I. (2007), «Mehanizm formuvannja ekonomichnoi' bezpeky pidpryjemstva», *Ekonomika budivnytva i mis'kogo gospodarstva, Donbas'ka nac. akad. budivnytva i mis'kogo gospodarstva*, Maki'vka, Vol. 3, No. 4, Pp. 189–196.
10. Kolisnichenko, P.T. (2017), «Naukovo-metodychni pidhody do ocinky rivnja ekonomichnoi' bezpeky pidpryjemstva», *Investyicii': praktyka ta dosvid*, No. 16, Pp. 38–44.

Коваленко Вікторія Вікторівна – здобувач кафедри міжнародних економічних відносин Хмельницького національного університету.

Наукові інтереси:

- система економічної безпеки підприємства;
- діагностика в системі економічної безпеки підприємства.

Тел.: +38 (097) 174–01–78.

E-mail: viktoriaovalenko230969@gmail.com.

Стаття надійшла до редакції 10.07.2018.